

MARIANNE LAXÉN

Foto: Olli Urpela

Äldreomsorgen bekymrar

Vår nordiska samarbetsorganisation NSK arrangerade i samband med sitt höstmöte ett seminarium där bristerna i äldreomsorgen under coronatiden diskuterades. Mötet och seminariet gick av stapeln i Torshavn på Färöarna men jag satt hemma vid min dator och följde med föreläsningarna och deltog i diskussionerna. Det fungerade bra!

Bristerna inom vården och omsorgen om äldre har blivit ännu synligare under pandemitiden. Oavsett hur många som blev smittade i våra länder, var det de äldre som drabbades hårdast.

Pensionärsorganisationerna har vid flera tillfällen varnat för utvecklingen med nedskärningar och försämringar inom både sjukvården och omsorgen om äldre. Frågan är nu vad som behöver göras för att alla äldre ska få vård och omsorg som är tillräckliga bra och som utgår från den enskildes behov.

Professor emeritus **Martha Szebhely** från Sverige hade en inspirerande föreläsning där hon bland annat kom med följande tankar och rekommendationer:

Vad behöver ändras för att fler ska vilja och orka arbeta i äldreomsorgen:

Förutsättningar för god omsorg är: tid, kontinuitet, handlingsutrymme för de som arbetar och stöd från chef och kollegor. Bättre arbetsscheman – tid för återhämtning och familjeliv. Mer resurser och bättre organisering!

Bättre utbildning och bättre anställningsvillkor krävs. Äldreboenden skall vara småskaliga med hög boendestandard, vara mer individanpassat, vara öppna för självbestämmande och ge mer utrymme för socialt liv.

Att hindra smitta är viktigt men äldreboendet måste fortsätta vara en plats för ett gott socialt liv konstaterade Martha som avslutning; det skall vara en plats för både liv och död.

Rättvisa löner och arbetsförhållanden

Redan som ung förstod jag att kunna svenska är viktigt säger Riitta Prusti född i Vasa i en finskspråkig arbetarfamilj. Jag slutade skolan (Vaasan Tyttölyseo) efter femte klassen på grund av villkor i svenska och for till Vännäsby i Sverige för att jobba som "piga" på en bondgård för att lära mig språket. Men bonden trakasserade mig sexuellt (de här orden användes inte på 1950-talet) och min mamma skrev till mig att komma hem och det gjorde jag säger Riitta.

Efter det arbetade Riitta på Vasanejdens Andelslag på skoavdelningen och där behövdes naturligtvis även kunskaper i svenska. I och med att Riitta efter några år bytte jobb och började i telefonväxeln i Österbottens Kraft inleddes även hennes karriär som fackligt aktiv.

Hon var initiativtagare till att grunda en fackavdelning på arbetsplatsen som anslöt till STL (Suomen Teollisuus-toimihenkilöiden Liitto – Finlands Industrifunktionärs förbund) och valdes till förtroendeman och senare valdes hon in i STL:s styrelse.

Redan som ung anslöt sig Riitta till socialdemokratiska partiet. Hennes mamma var aktiv i socialdemokratiska kvinnoförbundet och hennes

morfar, som var hennes bästa vän under barnåren, hade deltagit i inbördeskriget, blivit tillfångatagen men hans arbetsgivare fick honom ut ur fångenskapen i Tammerfors, eftersom han var en pålitlig arbetare. Sådant sätter spår även i en ung själ.

Riitta berättar om när hon träffade riksdagsman **Meeri Kalavainen**, som besökte Vasa socialdemokratiska kvinnoförening.

– Hon var så stilig med en vacker hatt och jag sade då åt min mor att också jag skulle bli riksdagsman i framtiden skrattar Riitta.

Riitta Prusti, viceordförande i Helsingfors pensionstagare

– Så blev det ju också men vägen dit blev mer turbulent än jag kunde inbilla mig.

År 1979 valdes Riitta till ordförande i STL med tre röster vann hon över den sittande (manliga) ordföranden. Det var början på kvinnornas inmarsch till högre poster i fackföreningsrörelsen – som tyvärr fortfarande ännu inte är jämställd konstaterar Riitta.

Följande år beslöt förbundet att gå i strejk för att få igenom sina krav och Riitta konstaterar att det här blev hennes "högskoleutbildning". Här krävdes nerver av stål och god förhandlingsförmåga, att förstå vad som är bluff och var gränserna går.

Men det gick vägen. Avtalet blev bättre än förväntat och medlemmarna var nöjda.

Sen fortsatte karriären i och med att Prusti valdes till TOC:s (Tjänstemannaorganisationernas Centralförbund) andra ordförande år 1984.

Att vara i ledningen för ett centralförbund skiljer sig från att leda ett specialförbund säger Riitta. Uppgifterna skiftar men min ledstjärna i arbetet har hela tiden varit rättvisa i löner och arbetsförhållanden.

– Att förbättra kvinnornas situation i arbetslivet har varit min målsättning.

Marianne Laxén
Andra delen av intervjun
publiceras i följande nummer

ANALYS AV ÄLDREOMSORGEN

Utmaningarna inom svensk äldreomsorg har fått stor uppmärksamhet i samband med covid-19-pandemin. Därför har vi gjort en jämförande kartläggning av äldreomsorgens struktur, organisation och innehåll i Sverige, Danmark, Finland och Norge. Vi har undersökt vilka likheter och skillnader som finns mellan våra nordiska grannländer och på vilka områden det behövs mer kunskap.

Våra viktigaste resultat från kartläggningen:

- På övergripande nivå är äldreomsorgens utformning liknande mellan länderna, men det är svårt att bedöma skillnader i insatsernas omfattning och ännu svårare att jämföra deras innehåll och kvalitet.
- Länderna har liknande insatsformer, men det är vanligare med institutionsboenden i Norge och avlönad anhängvård i Finland.

- Tillgången till omsorg bygger på liknande behovsprövning, men egenavgifterna varierar.
- I alla länderna kan kommuner lägga ut omsorg på privata utförare, men Sverige utmärker sig med en hög andel vinstdrivna utförare.
- Personalen består främst av omsorgspersonal och sjuksköterskor, och alla länderna rapporterar att kompetensförsörjningen är en utmaning.
- Sveriges uppdelning av huvudmannskapet mellan vården och omsorgen kan försvåra integreringen av läkarvård och omsorg för personer med äldreomsorg.
- Över lag ser vi stora likheter i den rättsliga regleringen av äldreomsorgen, men i Sverige saknas en tydlig reglering av möjligheterna att ge vård och omsorg till personer med nedsatt beslutsförmåga.
- Jämförelser mellan länderna försvåras av betydande kommunal variation och avsaknad av gemensam terminologi och statistik.

Slutsatser:

- Det är stora likheter mellan länderna: hög ambitionsnivå,

- liknande insatsformer och gemensamma demografiska utmaningar.
- Sverige lägger högst andel av BNP på äldreomsorgen, men det är svårt att se en jämförelsevis större omfattning på insatserna.

Framtidsblickande frågor för lärande, utveckling och styrning i äldreomsorgen:

- I alla länder kan kommunerna lägga ut omsorg på icke-offentliga utförare, men hur påverkar det att Sverige har en högre andel vinstdrivande och lägre andel idéburna utförare?
- Hur kan de gemensamma utmaningarna kring äldreomsorgens kompetensförsörjning bemötas?
- Alla länder visar tecken på bristande samordning mellan omsorg och hälso- och sjukvård, men leder Sveriges delade huvudmannskap till större utmaningar?
- Hur kan lokal anpassning av äldreomsorgen kombineras med större nationell jämlikhet?

Sammanfattning av rapport från den svenska myndigheten Vård och Omsorgsanalys

En del av deltagarna i Borgånejdens svenska pensionsstagares möte i början av oktober

Nu möts vi igen

Borgånejdens svenska Pensionstagare har kommit ingång i höst. Fyra möten har hållits med ett bra deltagarantal. Fem nya medlemmar har föreningen fått den här hösten. Torsdagen den 14 oktober åt 48 av oss gemensam lunch på Steakhouse Rafael i Borgå. Jullunch ska vi avnjuta den 25. november på något trevligt ställe med god julmat. Trevlig höst till alla distriktets glada pensionärer!

Torsten Spring

PCF PCF'S SVENSKA DISTRIKT

Ordförande	Stig Kumlin, 0400 500 584, stig.kumlin@pp.inet.fi
Viceordförande	Torsten Spring, 040 777 4318, torstenspring@hotmail.com
Sekreterare	Brita Helsing: 0400 421 140, brita.helsing@anvianet.fi
PCF's styrelse	Rauno Kousa, ersättare Stig Kumlin
PCF's fullmäktige	Marianne Laxén, ersättare Torsten Spring

Redaktionsråd för svenska sidan i Eläkkeensaaja:
Marianne Laxén (ansvarig), Henrik Helenius och Alf-Erik Helsing
<http://svenskadistriktet.elakkeensaajat.fi>
Ansvarig för hemsidan: Erik Ekman